

Коваль Світлана Любомирівна

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ОЦІНКА ДОХІДНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах ринкової економіки домогосподарства є активними суб'єктами фінансових відносин, що реалізуються у всіх сферах та рівнях фінансової системи. Під впливом об'єктивних та суб'єктивних чинників фінансова поведінка домогосподарств постійно видозмінюється. Саме тому, дослідження особливостей фінансової поведінки домогосподарств та дохідної поведінки зокрема потребують особливої уваги.

Переважно під фінансовою поведінкою домогосподарств розуміють діяльність, пов'язану із розподілом та перерозподілом грошових ресурсів, у результаті якої відбувається формування фондів грошових коштів та їх використання на визначені цілі [1, с. 112]. Враховуючи, що фінанси як явище відображають грошові потоки [2, с. 20], можна оцінити фінансову поведінку домогосподарств шляхом аналізу вхідних і вихідних грошових потоків домогосподарств України. У такому випадку, вхідні грошові потоки характеризуватимуть дохідну політику вітчизняних домогосподарств.

Рівень добробуту населення визначає дохідну поведінку домогосподарств. Сукупні доходи є відображенням обсягу благ, які надходять у розпорядження домогосподарств (табл. 1).

У процесі аналізу показників табл. 1, розрахованих за даними Державної служби статистики України виявлено основні тенденції дохідної поведінки вітчизняних домогосподарств. По-перше, основним джерелом сукупних доходів населення є заробітна плата, яка упродовж 2012–2016 рр. становила 39,0–41,8%. Така частка заробітної плати у сумарних доходах є доволі низькою і не забезпечує реалізацію її відтворювальної та стимулюючої функцій.

По-друге, значна частина доходів домогосподарств формується за рахунок соціальних допомог та трансфертів (пенсії, допомоги, стипендії, субсидії) – від 35,9 до 37,9%. Значні обсяги цієї групи надходжень можна оцінити двояко. З одного боку, це вказує на соціальну спрямованість державної політики, а з іншого – на пасивну дохідну політику значної частини населення та стимулювання психології утриманства. Статистичні дані свідчать, що у грудні 2016 р. субсидії отримували 6,5 млн.

домогосподарств України (або 44% всіх домогосподарств) [5]. Збільшення обсягів субсидій та кількості домогосподарств, які їх отримували у 2016 р. зумовлено підвищенням тарифів на всі види послуг ЖКГ: електроенергії – на 60,0%; холодної води – на 42,0%; каналізацію – на 28,3%; газ природний – на 42,0%; опалення – на 89,3%; гарячу воду – на 82,9% [5].

Таблиця 1

Динаміка доходів домогосподарств України за 2012–2016 рр.*

Показники		Доходи населення	Заробітна плата	Прибуток та змішаний дохід	Доходи від власності	Соціальні допомоги, ін. трансферти
2012 р.	млрд. грн.	1457,9	609,4	224,9	80,8	542,8
	питома вага, %	100,0	41,8	15,4	5,5	37,2
2013 р.	млрд. грн.	1548,7	630,7	243,7	88	586,4
	питома вага, %	100,0	40,7	15,7	5,7	37,9
	темп зростання, %	106,2	103,5	108,4	108,9	108,0
2014 р.	млрд. грн.	1516,8	615,0	254,3	85,1	562,3
	питома вага, %	100,0	40,5	16,8	5,6	37,1
	темп зростання, %	97,9	97,5	104,3	96,7	95,9
2015 р.	млрд. грн.	1744,0	680,2	323,5	80	660,3
	питома вага, %	100,0	39,0	18,5	4,6	37,9
	темп зростання, %	115,0	110,6	127,2	94,0	117,4
2016 р.	млрд. грн.	2002,4	837,3	363,9	82,1	719,2
	питома вага, %	100,0	41,8	18,2	4,1	35,9
	темп зростання, %	114,8	123,1	112,5	102,6	108,9

* Складено та розраховано за даними [3; 4]

По-третє, прибуток та змішаний дохід домогосподарств (доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості) характеризуються стійкою тенденцією до зростання у 2012–2016 рр.: від 15,4% до 18,5%. Доходи від власності становлять незначну питому вагу (4,1–5,7%) у сумарних доходах домогосподарств.

У результаті дослідження дохідної поведінки вітчизняних домогосподарств виявлено, що характерною її рисою є негативна диспропорція структури доходів населення. Так, основним джерелом доходів домогосподарств є заробітна плата (близько 40%). Разом з тим,

така частка у доходах є доволі низькою і зумовлює зниження відтворювальної, регулюючої та стимулюючої ролі заробітної плати, що призводить до негативних суспільних наслідків. На нашу думку, з метою оптимізації дохідної поведінки домогосподарств доцільно на загальнодержавному рівні розробити заходи спрямовані на підвищення економічної активності громадян та зростання рівня трудових доходів населення.

Література:

1. Кізіма Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку: монографія. К.: Знання, 2010. 431 с.
2. Фінанси: підручник / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.
3. Доходи і витрати населення: Статистичний щорічник України за 2015 р. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.
4. Доходи і витрати населення за 2016 р. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/gdn/dvn_ric/dvn_ric_u/dvn_kv16_u.htm.
5. Макроекономічний та монетарний огляд, січень 2017 р. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=43297262&cat_id=580.

Коломийчук Наталія Михайлівна

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Забезпечення ефективного формування та використання бюджетних коштів, що сприяє зміцненню економічної могутності країни і зростанню добробуту громадян, належить до основних проблем сучасного економічного розвитку нашої держави. Один зі шляхів її вирішення – це вдосконалення системи контролю у бюджетному процесі.

В умовах розвитку ринкових відносин в Україні та здійснення докорінних перетворень в економічному і політичному устроях держави сформувалася система контролю бюджетного процесу. Однак вона діє неефективно, що підтверджується зростанням кількості й обсягів бюджетних правопорушень. Існуюча сьогодні система органів та механізм